

- С. П. Тищенко та ін. ; за ред. В. В. Андрієвської. Київ-Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 226 с.
8. Савенкова Л. О. Педагогічне спілкування : навч. посіб. Київ : КДЕУ, 1997. 140 с.
9. Підтримка бізнесу в умовах війни. Дія. Бізнес. URL : <https://business.diiia.gov.ua/wartime>
10. Kikinezhdі O., Kiz O., Shulha I., Vasylykevych Ya. Challenges and issues in developing ukrainian students' financial literacy and entrepreneurial skills. *Eastern European conference of management and economics: Proceedings of the 2nd International scientific conference : workshop on social research*, May 29, 2020. Ljubljana : Ljubljana School of Business, 2020. P. 288–295.

Василькевич Ярослава Зіновіївна

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології

Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
Переяслав-Хмельницький, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ КРЕАТИВНОСТІ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ

Вступ. Креативність, як творчий потенціал і творча здібність, є однією з десяти життєво важливих навичок, визнаних Всесвітньою організацією охорони здоров'я та UNICEF, а також входить до трьох найважливіших навичок спеціалістів майбутнього, визначених на Всесвітньому економічному форумі в Давосі. Професійний успіх в майбутньому буде залежати від застосування креативності для інновацій та можливості реалізувати творче мислення для вирішення проблем. Таким чином, застосування та розвиток креативності надає безсумнівну конкурентну перевагу особистості як професіоналу.

Проблема творчого розвитку особистості набуває особливої актуальності в періоди політичної та економічної нестабільності, оскільки саме в цей час найбільш важливою стає здатність до творчості, гнучкого та своєчасного подолання труднощів. Тому саме в такі періоди для держави особливо важливо сприяти розвитку креативності та творчості своїх громадян.

Виклад основного матеріалу. Креативність дозволяє висувати нові ідеї; вибирати, які ідеї варто реалізувати; формулювати свої ідеї чітко та ясно; долати всі проблеми, знаходячи для них креативні рішення; стати більш ініціативним та успішним у роботі; набути впевненості в собі та отримати новий шанс для реалізації своєї креативності [4]. В. Моляко виділяє такі творчі здібності: прагнення до оригінальності в рішеннях, пошуки нового, наполегливість у досягненні мети, винахідливість, критичність і самокритичність, гнучкість мислення, енергійність, упертість, віра в себе [3].

Щоб навчати креативності майже всі топ-університети за рейтингом «The World's Most Innovative Universities – 2017» від Reuters мають програми з креативності. В українських університетах немає спеціалізованих програм з розвитку креативності, проте навички творчого мислення можна розвивати у рамках будь-якої дисципліни, створюючи атмосферу креативності в аудиторії.

Наше дослідження мало на меті виявити особливості креативності у структурі професійної спрямованості студентів. У дослідженні взяли участь 70 студентів-програмістів Київського електротехнічного коледжу. У дослідженні використано малюнковий тест Торренса для визначення рівня невербальної креативності як професійно важливої якості особистості студентів-програмістів та методику Голланда, призначену для встановлення типу особистості та відповідних професій.

Вивчення творчих здібностей студентів-програмістів за тестом Торренса показало, що середньогруповий рівень показників креативності (продуктивність, гнучкість, оригінальність, розробленість) у досліджуваних знаходиться в межах норми (табл. 1).

Таблиця 1

**Середньогрупові значення показників креативності
за методикою Торренса**

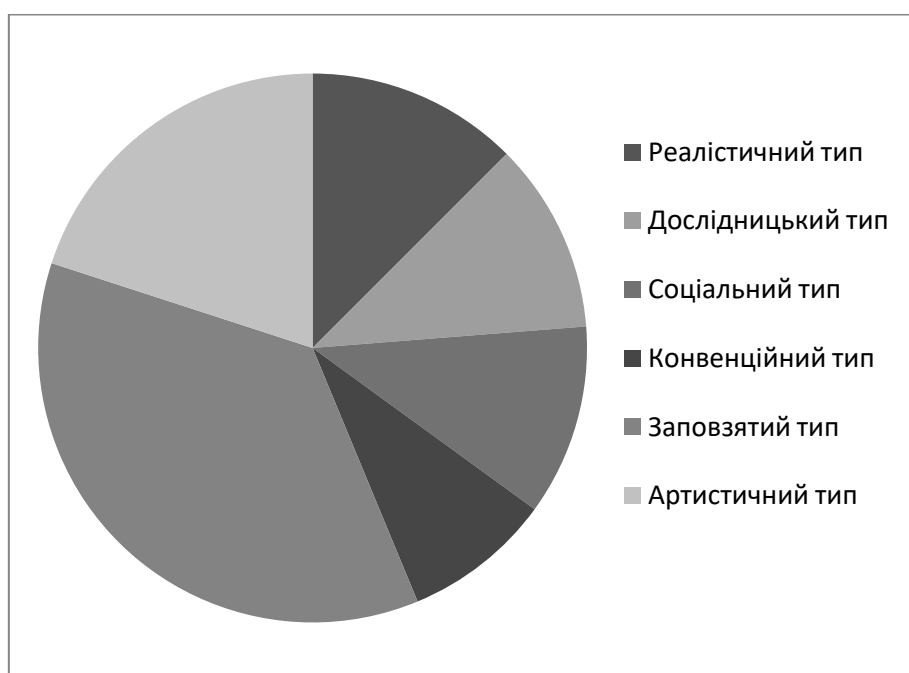
Показники креативності			
Продуктивність	Гнучкість	Оригінальність	Розробленість
9	8	9	27
Т-шкала		45	40

За теорією професійного вибору Дж. Голланда певному психологічному типу особистості відповідають типи професійних занять, в яких людина може досягнути найбільших успіхів. Розрізняють шість психологічних типів: реалістичний, інтелектуальний, соціальний, конвенційний, підприємливий, артистичний. Кожний тип особистості характеризується певними рисами характеру та складом розуму, здібностями до певного виду діяльності, надаванням переваги певному роду занять, змістом захоплень, професійними можливостями.

Емпіричне дослідження професійної спрямованості студентів технічного коледжу дозволило визначити відповідність типів професії індивідуальним особливостям людини (рис. 1). Домінуючу позицію у вибірці займає підприємницький (заповзятий) тип особистості (36,6 % вибірки), якому характерне прийняття рішень та відповідальність за виконану роботу. Він вибирає цілі та завдання, що дозволяють проявити енергію, імпульсивність, ентузіазм. У структурі інтелекту переважають вербальні здібності. Не

подобуються заняття, що вимагають посидючості, великої праці, моторних навичок, концентрації уваги.

Артистичний (20 % вибірки), реалістичний (16,7 % вибірки), дослідницький та соціальний типи (10 %) займають відповідно проміжні позиції. Найменша представленість у вибірці у конвенційного типу (6,7 % вибірки), який характеризується піддатливістю та бажанням бути підлеглим. Цей тип особистості віддає перевагу структурованій діяльності, роботі за інструкцією, певними алгоритмами. Є здібності до переробки конкретної, рутинної (цифрової) інформації. Підхід до проблем носить стереотипний характер. Найчастіше переважають невербальні (особливо рахункові) здібності.

Рис. 1. Відсотковий показник вираженості типів особистості у вибірці студентів-програмістів.

У виділених підгрупах досліджуваних студентів-програмістів за типами професійної спрямованості особистості визначено середньогрупові показники креативності (табл. 2). Найвища розробленість як показника креативності – у артистичного типу (32 бали за первинними показниками, або 40 балів за Т-шкалою, що відповідає нормі). Слід відмітити, що найнижча розробленість виявлена у досліджуваних дослідницького типу – 24 бали за первинними показниками (35 балів за Т-шкалою), що відповідає рівню нижче норми.

Таблиця 2

Показники рівня креативності підгруп за домінуванням типу особистості (за Голландом)

Типи особистості	Продуктивність	Гнучкість	Оригінальність		Розробленість	
			Бал	Т-шкала	Бал	Т-шкала
Реалістичний тип	9	8	9	5	28	40
Дослідницький тип	9	8	8	40	24	35
Соціальний тип	10	7	9	45	27	40
Конвенційний тип	9	9	7	40	27	40
Підприємницький тип	9	8	9	45	29	40
Артистичний тип	10	8	9	45	32	40

Показник оригінальності у всіх підгрупах учнів знаходиться в межах норми: 40-45 балів (за Т-шкалою). Проте найнижча оригінальність виявлена в підгрупі конвенційного типу – 7 балів за первинними показниками (40 балів за Т-шкалою). Представники соціального типу продемонстрували високу продуктивність (10 балів) і порівняно нижчу гнучкість – 7 балів за первинними показниками. Загалом показники креативності студентів-програмістів знаходяться у межах норми.

Висновки. Професійна підготовка конкурентоспроможних фахівців передбачає наявність різноманітних способів реалізації творчих здібностей, необхідних для розкриття особистості у вибраній професії [1; 2]. Для виховання творчо активного фахівця необхідно змінити усталені парадигми освіти, пов'язані в основному з накопиченням уже готових знань, і створювати умови для самореалізації, розвитку творчого потенціалу, незалежності та нестандартності мислення, які допомагають орієнтуватися в умовах нестабільного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міхалко М. 21 спосіб мислити креативно / пер. з англ. Т. Бойка. Харків, 2019. 400 с.
2. Млодінов Е. Гнучкість. Пластичне мислення в епоху змін / пер. з англ. М. Гоцацюка. Київ : Вид. група КМ-БУКС, 2019. 272 с.
3. Моляко В. А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности. *Обдарована дитина*. 2002. № 4. С. 19-26.
4. Goldstein D. B., Kroeger O. Creative you. Using your personality type to thrive. New York, London, Toronto, 2013. 403 p.